
6. Konferenca AESOP-a v Stockholmu

Author(s): Miran GAJŠEK

Source: *Urbani Izziv*, No. 21/22, PLANIRANJE IN UREJANJE PODEŽELJA (december 1992 / December 1992), pp. 132-136

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180210>

Accessed: 21-02-2025 18:44 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

JSTOR

izobražene in fleksibilne delovne sile in razpršenost raziskovalnih prizadevanj sploh smiselno razvijati in možno implementirati. Deloma je vzrok za to vprašanje preozko razumevanje biotehnologij v javnosti, ki se omejuje na nove (rekombinantna DNA in hibridoma tehnologija) in hkrati spregleduje široke možnosti t. i. modernih biotehnologij.

Po mnenju nekaterih strokovnjakov znaša zaostanek Slovenije v razvoju in implementaciji biotehnologij za Evropo približno deset let. Najhujši problem predstavlja pomanjkanje "kritične mase" strokovnjakov in ostalih ustrezno izobraženih kadrov, kar lahko v veliki meri pripisemo dejstvu, da doslej na tem področju ni bilo ustreznega univerzitetnega študija. Šele v zadnjem času je zaslediti poskuse, da bi naredili pregled in poskušali povezati raziskovalno delo različnih ustanov ter sestavili nacionalni program razvojno raziskovalnega dela na tem področju. Splošna zavest o možnem pomenu biotehnologij za prihodnost je še vedno zelo nizka. Zanimivo v tem kontekstu je, da se kljub temu pojavljajo močne pobude za uporabo biotehnologij na področju varstva in izboljševanja okolja.

Na področju raziskovalnega dela pa tudi aplikacij so kratkoročno za Slovenijo najbolj aktualne moderne biotehnologije, kjer obstaja tudi že določena tradicija raziskovalnega dela (rastlinska, živalska, gozdarska biotehnologija, zdravila). Pri nas trenutno še ni zasebnih raziskovalnih podjetij na tem področju, glede na položaj in številne razvojne ovire pa je tudi težko napovedati nadaljnji razvoj.

Biotehnologije se s širokim razponom zahtevnosti tehnologij dobro vključujejo v nekatere danes v Sloveniji aktualne koncepte razvoja na različnih ravneh družbenoprosorske organizacije. Omenimo naj na primer koncepta razvojnega preboja in preživetja, ki predstavljata eno od možnih strateških usmeritev razvoja Slovenije. Razvojni preboj temelji na usmerjanju omejenih razpoložljivih sredstev v manjše število podrobno pretehtanih projektov na

področju znanj oz. tehnologij infrastrukturnega pomena, ki bi dolgoročno pospešile inovacijsko dejavnost in dinamizirale celotno gospodarstvo. Takšen poskus je bil že narejen na področju računalništva. Predvidevamo, da bodo ovire za širše uveljavljanje biotehnologij v okviru koncepta razvojnega preboja že omenjeno pomanjkanje strokovnega znanja in kritične mase strokovnjakov, nezmožnost ocene pomena biotehnologij za prihodnost in slaba infrastrukturna opremljenost prostora.

Koncept preživetja se nanaša na tiste družbene sloje, ki bodo zaradi dezindustrializacije in nemožnosti zaposlitve v - glede na potrebno izobrazbo in druge značilnosti - zahtevnejših dejavnostih v zaostrenih pogojih z znižano stopnjo zagotovljene socialne varnosti ostali brez zaposlitve in z nezadostnimi sredstvi za preživetje. Možnost predstavlja uvedba nizkih, manj zahtevnih tehnologij, ki bodo prispevale k (samo)preživetju in premostitvi do obdobja zviševanja družbene blaginje. Za implementacijo koncepta bo potrebno med drugim vzpostaviti sistem izobraževanja in financiranja začetnih faz.

Preučevanje pomena posameznih vidikov biotehnologij - znanstveno in razvojnoraziskovalnega, izobraževalnega, aplikativnega - biotehnologij je relevantno tudi v kontekstu obravnave možnosti razvoja na različnih ravneh upravno-ozemeljske organizacije družbe. V splošnem lahko trdimo, da so v aplikativnem smislu nekatere biotehnologije obvladljive na lokalni ravni, na regionalni pa je predstavljiva organizacija razvojnoraziskovalnega in izobraževalnega vidika. Posamezne upravno-ozemeljske enote imajo glede na obstoječe stanje opremljenosti prostora, (ne)prisotnost zadostnih količin primerno usposobljene delovne sile in (z)možnosti sinergijskega povezovanja z drugimi subjekti (tudi izven Slovenije) različne možnosti za razvoj posameznih vidikov biotehnologij. V kontekstu opremljenosti prostora naj posebej opozorimo na možni pomen različnih organizacijskih oblik inovacijskih središč (npr. inovacijskotehno-

loška, znanstvenoinovacijska središča) kot najširšega okvira za razvoj in implementacijo biotehnologij.

V literaturi doslej nismo našli izdelanega sistema indikatorjev oz. lokacijskih dejavnikov, ki bi omogočal analizo razvojnih možnosti posameznih družbeno-prostorskih enot. Deloma je to najbrž posledica novosti pristopa, po drugi strani pa tudi kompleksnosti tematike.

Navedli smo samo nekaj vidikov, ki po našem mnenju utemljujejo potrebnost širšega pogleda in smiselnost celovitega raziskovanja in vrednotenja družbenih in prostorskih pogojev ter posledic razvoja in implementacije biotehnologij. Menimo tudi, da kljub trenutnemu neugodnemu stanju biotehnologije tudi za Slovenijo pomenijo potencialno pomembno področje, ki ga ne kaže zanemarjati.

Draginja Nikolić, dipl. inž. agr.

Miran GAJŠEK

6. Konferenca AESOP-a v Stockholmu

Udeležba na redni, šesti konferenci Združenja evropskih planerskih šol (Association of European Schools of Planning) - AESOP, je bila poglobitveni namen študijskega potovanja na Švedsko v času od 2. do 12. junija letošnjega leta. S kolegico z UI RS, dr. Branko Berce Bratko, pa sva poleg dejavne udeležbe na konferenci načrtovala in v veliki večini tudi izvedla še informativne obiske na številnih strokovnih ustanovah v Stockholmu.

Če gremo po vrsti, sem bil:

1. na sestanku Sveta predstavnikov AESOP-a (angl. Council of Representatives AESOP) dne 3. junija - namesto prof. dr. Andreja Pogačnika;

2. na začetnem in končnem plenarnem sestanku konference AESOP-a ter na praktično vseh delavnicah na temo Teorija planiranja in Strateško planiranje od 4. do 6. junija;
3. na informativnem sestanku na Svenska Praktiserade Arkitekter - SPA (Švedski sindikat samostojnih arhitektov oz. arhitektov - delodajalcev) dne 10. junija - g. Bjorn Smedmark;
4. sestanke na strokovnih ustanovah državne, regionalne in mestne ravni od 9. do 12. junija je organizirala kolegica B. Berce Bratko, udeležila sva se jih skupaj;
5. v nedeljo, 7. junija in v ponedeljek 8. junija, ki je na Švedskem dela prost ponedeljek sem si ogledal novejšo arhitekturo in urbanizem v švedski prestolnici in izven nje, v satelitskih mestih.

Na kratko o organizaciji evropskih šol planiranja - AESOP

AESOP je bila ustanovljena l. 1987 na pobudo posameznih profesorjev s planerskih šol v Oxfordu, Amsterdamu, Dortmundu in v Newcastleu upon Tyne. Poglavitni vzroki za nastanek so bili:

- malo komparativnih informacij o planerskih šolah v Evropi;
- razen v primeru Velike Britanije je v evropskih državah majhno število planerskih šol; mlada veda potrebuje zaupanje, ki pa se lahko z mednarodno organiziranostjo samo okrepi;
- soodvisnost med rastočo gospodarsko integracijo Evrope in planiranjem;
- problematika jezikovnih pregrad med planerskim znanjem v posamičnih jezikih naj bi se reševala tudi z ustreznim omrežjem idej in pristopov (v angleščini!);
- AESOP lahko pomaga pri stalnemu spremljanju študija planiranja in izmenjave študentov, kar pa je tudi politika Evropske skupnosti.

Poglavitne dejavnosti AESOP predstavljajo izdajanje publikacij (do

sedaj pet), časopis AESOP News in seveda kongresi: v šestih letih delovanja so bili v okviru AESOP organizirani kongresi v Amsterdamu (ustanovni), sledila so mesta: Dortmund, Tours, Reggio Calabria, Oxford (skupaj z American Association of Collegiate Schools of Planning - ACSP) in letos Stockholm. Sledili bodo kongresi v Lodžu (1993), l. 1994 v Istanbulu in leta 1995 v Torontu.

1. Sestanek Sveta predstavnikov, AESOP-a

Po dogovoru in s poverilnim pismom prof. dr. Andreja Pogačnika, ki se sestanka žal ni mogel udeležiti, sem tako predstavljal Slovenijo na sestanku Sveta. Pomembno je opozoriti, da je bila Katedra za prostorsko planiranje in urbanistično načrtovanje ter IPŠPUP, ki sta oba s FAGG, poleg Oddelka za prostorsko ekonomijo univerze v Lodžu na Poljskem edini polnopravni član (angl. Full Member) AESOP iz bivših socialističnih držav.

Zaradi spremenjenega mednarodnega statusa Slovenije je bilo na sestanku za nas najpomembnejše, da bo odslej našo mlado državo v AESOP še naprej zastopala Katedra za prostorsko planiranje pri FAGG Univerze v Ljubljani, kot je do pred kratkim Jugoslavijo. Slednje je bilo sprejeto, ravno tako pa je prof. Pogačnik še naprej Nacionalni predstavnik (angl. National Representative) v AESOP-u za Republiko Slovenijo. Hkrati je bila dr. Branka Berce Bratko sprejeta kot individualna članica AESOP-a.

Sicer pa so kolegi planerji (prisotnih je bilo dobrih 50 % članov Sveta predstavnikov) iz cele Evrope na sestanku govorili še o razmerju med AESOP-om in Evropskim svetom urbanistov (angl. European Council of Town Planners - ECTP), pri čemer je bilo poudarjeno dvoje: potreba po sodelovanju, hkrati pa po ohranjanju različnih usmerjenosti obeh organizacij. AESOP združuje evropske planerske šole, medtem ko je ECTP bolj institucionalna organizacija evropskih urbanističnih in planerskih zvez. Tako na primer AESOP

nasprotuje ideji ECTP o vseevropskemu Redu planerjev (angl. Order of planners), pri čemer je bilo poudarjeno navzkrižje med pomenom neodvisno-strokovne izobraževalne funkcije AESOP-a in nevarnostjo trdno in dogmatsko zastavljene, morebiti že kar prostozidarske organizacije planerjev.

V nadaljevanju je sledila zanimiva debata o etiki v planiranju; izpostavljena je bila nevarnost (tako za študente kot planerje) povezave med etiko in doktrinarnostjo, hkrati pa je bil poudarjen pomen različnosti planerskih izobraževanj. Zakaj? Planiranje je sorazmerno mlada znanost, poklic planerja ni natančno definiran, obstaja razlika med fizičnim planiranjem (predizobrazba je predvsem arhitektura) in prostorskim planiranjem (predizobrazba je predvsem družboslovne smeri).

2. 6. Kongres AESOP-a: Planiranje v času sprememb

Kongres je razen obeh plenarnih zasedanj ter nekaterih sekcij v celoti potekal na Nordijskem inštitutu za urbanistično in regionalno planiranje (NORDPLAN) na otočku Skeppsholmen v središču Stockholma.

Tretjega junija je bil po sestanku Sveta predstavnikov neformalni sprejem. V galeriji Nordplana se nas je zbrala poldruga stotnja planerjev predvsem iz Evrope. Omenil bi predvsem dve srečanju: prijetno se je bilo znova videti s prof. Gunnarjem Olssonom z Nordplana, ki mi je priporočil v branje svojo novo knjigo (*Lines of Power/Limits of Language*); hkrati sem se spoznal s predstojnikom Šole planiranja na Politehniku v Birminghamu, prof. Davidom Chapmanom, ki me je povabil v Birmingham. Britanci, so bili številčno najmočnejši na kongresu in poleg nekaterih Skandinavcev nasploh tudi med najdružabnejšimi.

Četrtega junija zjutraj je bil najprej prvi plenarni sestanek. Gost Blucher (National Board of Housing, Building and Planning, Karlskrona) je predstavil nordijske sisteme planiranja, Torsten Hagerstrand (University of Lund, Lund) ekološke

paradigme v planiranju in izobraževanju planerjev, Ake E. Anderson (Institute for Future Studies, Stockholm) pa je govoril o novem omrežju evropskih regij. V razpravi je Andreas Faludi (University of Amsterdam, Delft) ponovil svoje stališče, da je potrebno planiranje vzeti iz domene arhitektov.

2.1 Pregled referatov s področja teorije planiranja

Kot sem že omenil, sem bil prisoten na sekciji z delovnim naslovom Planerska teorija; prvi je nastopil Willem K. Korthals Altes (Planologisch Demografisch Instituut, Amsterdam) in podal dva modela doktrin planiranja: 1. stabilne doktrine, podvržene revolucionarnim spremembam, in 2. postopoma razvijajoče se doktrine. V prispevku je na primeru sprememb nizozemske doktrine planiranja v 80. letih dokazoval, da stabilna doktrina ni primerna v spreminjajočem se okolju; slednje je utemeljil z nevarnostjo nezmožnosti implementacije novih idej s strani subjektov planiranja na eni strani in na drugi z nevarnostjo revolucionarnih sprememb doktrine za organizacijo planiranja. Omenil je tudi primer Velike Britanije in thatcherizma v 80. letih, ko 'prostorski' redi niso bili več tako zelo pomembni, in zaključil, da doktrina planiranja ni več stabilna in da se počasi uveljavlja 'postopoma razvijajoča se doktrina'.

Halina Dunin-Woyseth (The Oslo School of Architecture) se je v soavtorstvu z T. Takatanijem spraševala o 'japonskem primeru' kot možni bodočnosti za zahodno prostorsko paradigmo. Indikatorje postmoderne in postindustrijske dobe kot so 'nizka stopnja centralnosti', 'prezenteizem' (poudarjanje prisotnosti v sedanosti), 'formalizem', 'zavrnitev dualizma' (zanikanje različnosti pomenov ter hkrati poudarjanje in upoštevanje razlik) in 'razmejenost' (predvsem razmejenost znotraj integralnosti), je možno najti tudi v tradicionalnem Japonskem odnosu do prostora nasploh.

Anne Haila (Institute of Real Estate, Helsinki) je kot temeljno usmeritev

urbanističnega planiranja izpostavila ravnotežje med gospodarskimi interesi, ki zahtevajo poenotenje in zmogljivost, ter kulturnimi interesi, ki zahtevajo raznolikost. Elisabeth Lilja (Nordplan, Stockholm) je predstavila modernega planerja skozi dve obstoječi in eno prihodnjo vlogo; v 60. letih končan razvoj planerja je primerjala z Goethejevim Faustom - osebo, ki deluje zunaj uporabno-koristnega razuma. Konec 60. in v začetku 70. let začetni razvoj novega planiranja je izenačila z planerji-zapeljevalci in planer prihodnosti pa je po njenem kreativen, 'vsajen' v vsakodnevno življenje in zgodovino, njegova racionalnost je del njegove oblike življenja.

Garry Pattison (Department of Town and Country Planning, University of Newcastle upon Tyne) je opozoril na sorodnost med situacionizmom (gibanje v Franciji v 60. letih) in dekonstruktivizmom na začetku 90. let.

Shaul Amir (Faculty of Architecture and Town Planning, Technion, Israel) je študijo ocenitve in ovrednotenja potencialnih vplivov razvoja zemljiške parcelacije na zemljiške resurse predstavil na primeru konkretne lokacije 100.000-hektarske regije v severnem Izraelu; drugi namen študije je zagotovitev metode ovrednotenja alternativnih planov rabe tal (angl. Land use) skladno z stopnjo izrabe resursov. Študija daje dva metodološka zaključka:

- detaljna ocenitev pokaže tipe resursov, njih lokacijo in kvantiteto ter zagotavlja vrednostne temelje za sprejemanje razvojnih odločitev na regionalni in lokalni ravni,
- uporaba kvantitativnih podatkov zagotavlja temelje ovrednotenja, ki zagotavljajo sistematično ocenitev alternativnih planov oz. potencialnih pristopov na obstoječo politiko ohranjanja resursov.

Valeria Erba (Politecnico de Milano) je predstavila eno izmed novih metodologij regionalnega planiranja, ki se že uporablja med ostalimi tudi v pomembnejših regijah: v Lombardiji, Benečiji in Emilii-Romagni. Medtem ko je bilo za inkluzivno metodologijo 60. let značilno, da so bile vse dejavnosti (družbene, gospo-

darske, fizične) obravnavane na eni sami ravni, je za sedanji pristop značilen vzorec večravske distribucije dejavnosti, ki temelji na načelu skladnosti z okoljem.

Sigmund Asmervik (University of Trondheim) je opozoril na razliko med propozicijami planiranja za in v celoti, celostnega planiranja interdisciplinarnega dela in uravnoteženih rešitev. Na drugi strani pa lahko opazimo fragmentacijo in dezintegracijo v prostoru in času; naštel je primera Jugoslavije in Sovjetske zveze. Vprašal se je, kako lahko planiramo za integracijo, celoto in lokalno identiteto v celotnem svetu, in ugotovil da:

- da celota ne more biti kompletno opisana in
- da je akcija vedno del Celote, ter se vprašal:
- ali so nam lahko nove teorije o kaosu v pomoč in
- katero vrsto inspiracije lahko dobimo s pomočjo holografske paradigme.

Opomba: Asmervik razloži holografsko paradigmo takole: Če npr. odrežemo del B od slike določene celote A in potem isti del B povečamo na velikost celote A, ne dobimo predstave povečanega dela B, temveč celotno predstavo. Vsak del holografske slike vsebuje celotno sliko v zgoščeni obliki; vsak del holografske predstave je v celotni sliki, celota pa v delu.

Sandra Bonfiglioli (Politecnico di Milano) je v referatu z naslovom Časovni aspekti planiranja (angl. Temporal aspects of planning) predstavila izhodišča novega pristopa urbanističnega planiranja, ki je v uporabi v Milanu: plan odpiralnih in zapiralnih časov mestnih dejavnosti; plan vsebuje teorijo, namere, cilje, zakonodajo, karto odpiralnih in zapiralnih časov, časovne potrebe meščanov, vzorčno študijo in propozicije plana.

Abdul Khakee (University of Umea) je analiziral stagnacijo na področju raziskovanja in izobraževanja na temeljih proceduralne teorije planiranja; stagnacijo je utemeljil z dejstvom, da rezultati raziskovanj s

področij operacionalizacije in racionalizacije ter futurologije, komunikologije in sociologije niso bili vključeni v proceduralno teorijo planiranja.

Ernst R. Alexander (University of Wisconsin, Milwaukee) je v referatu z naslovom Torišča planiranja v neodvisnem svetu prikazal na primeru planiranja za prosti trg Evrope 1992 naslednja dejstva:

- število ter oblika in vsebina torišč planiranja bodo rasla z rastočo kompleksnostjo in soodvisnostjo v svetu; večji del novega planiranja ne bo več prepoznaven z očmi današnjega planerja;
- koordinativno planiranje in institucionalno oblikovanje bosta vse močnejše dopolnjevala in izpodrivala strateško planiranje (oz. probleme - rešujoče planiranje) ter naredila tradicionalno metodologijo planiranja zastarelo;
- kontradikcije med specializiranimi profesionalnimi modeli planiranja in generičnim pristopom k planiranju bodo postale bolj akutne; implikacije planerskega izobraževanja in prakse bodo preusmerila razprave v fizično planiranje, planiranje rabe tal in planiranje okolja (angl. environmental planning).

Neologizem 'diagonalno planiranje' kot možen odgovor na kompleksnost dela v štiridimenzionalnem sistemu dimenzij prostorskega planiranja (časovna, geografska, funkcionalna in institucionalna dimenzija) je zagovarjal Henk ter Heide (University of Utrecht). Diagonalno planiranje, ki se trenutno uvaja na Nizozemskem, postavlja specifične planerske probleme diagonalno prek npr. geografskih in funkcionalnih dimenzij.

Michelle Sofer (Technion - Israel Institute of Technology) je predstavila dimenzijo časa v statutarnem planiranju skozi sledeče postavke:

- časovno razvrščanje oz. horizont planov;
- čas iniciranja izdelave plana;
- čas izdelave in odobritve plana;
- čas implementacije plana.

Novo, radikalno spremenjeno omrežje politike urbanističnega planira-

nja in politike urbane regeneracije je na primeru Velike Britanije 80. let opisal Gwyndaf Williams (University of Manchester). Radikalna politika uspešne konzervativne vlade je upoštevala predvsem trgovske in razvojne usmeritve ter počasi opuščala strateško planiranje in strukturne plane; v glavnih metropolitanskih področjih so vzpostavili Enotni razvojni plan (angl. Unitary Development Plan - UDP). Referat je bil usmerjen na tri temeljna vprašanja:

- je UDP boljši kot strukturni plani za strateško odločanje ter v kakšni meri predvideva in služi izboljšanju kooperacije v javno-privatnem (angl. public-private) sektorju; kakšno vlogo bo igral v spremenjeni vlogi kompetenc planiranja;
- glede na dejstvo, da so UDP prvenstveno široki razvojni plani določenega distrikta (vključuje tako omrežje strateškega planiranja kot lokalne prostorske planerske politike) je zanimivo vprašanje, do katere stopnje ta isti plani vsebujejo koherentno metropolitansko vizijo;
- do katere stopnje se takšen razvojni plan reflektira ali razlikuje od filozofije metropolitanskega strateškega planiranja v Evropi in kako lahko 90. leta vodijo k nadaljnji evoluciji sistema strateškega metropolitanskega planiranja?

V svojem referatu sem predstavil planiranje v postmoderini dobi skozi tri najpomembnejša vprašanja: kje, kako in kdo? Kje se nanaša na ravni, s katerih se planira, kako se nanaša na celostnost planiranja in kdo se nanaša na razmerje med subjekti planiranja. Pri ravnih planiranja je najpomembnejše spoznanje, da procesa globalizacije in individualizacije predstavljata osnovno silo za ustvarjanje novih ravnih oz. za rekonstruiranje starih. Celostnost (angl. comprehensiveness) v planiranju predstavlja konsekventno potrebo v sedanjem času; še posebej je celostnost planiranja pomembna v državah z na novo uvedenim tržnim gospodarstvom iz dveh vzrokov:

- zaradi nevarnosti potenciranja samo (tržno)gospodarskega vidika planiranja v času sprostitve

gospodarstva (gl. primere neplaniranja v prvih obdobjih razvoja kapitalističnih držav);

- zaradi neupoštevanja celostnosti pristopa predvsem v implementaciji planiranja v prejšnji dobi centralnoplanskega gospodarstva.

3. Sestanek na Švedskem sindikatu arhitektov - delodajalcev (Svenska Praktiserter arkitekter SPA)

Sprejel me je sekretar organizacije, g. Bjorn Smedmark. Zanimale so me predvsem značilnosti sindikata arhitektov delodajalcev v primerjavi s sindikatom arhitektov delojemalcev oz. nameščencev.

V SPA je vključeno 400 podjetij in 800 posameznikov. Večja podjetja morajo imeti vsaj enega člana SPA, sicer pa je zanimivo, da naziv 'arhitekt' na Švedskem ni zaščiten, ni državnih izpitov in ni na primer državne kontrole nad morebitnimi zlorabami naziva.

SPA je kot izrazita branžna organizacija mnogo močnejše kot na primer s Sindikatom arhitektov delojemalcev (ArkitektForbundet) ali npr. z Društvom švedskih arhitektov (Svenska Arkitekters Riksförbundet), povezana z ostalimi branžnimi organizacijami in tudi organizirana v Švedsko združenje delodajalcev. Lahko bi dejali, da v tem primeru splošni interesi delodajalcev prevladujejo pred strokovnimi interesi.

4. Zaključne misli

Poglavitna nova spoznanja predstavljajo prispevki o drugačnih doktrini in paradigmi planiranja ter teoriji planiranja samega; "postopoma razvijajoča se doktrina" je primernejša kot "stabilna doktrina", v polju paradigem pa se razmišlja o "japonskem primeru prostorskih paradigem" v korelacijah z zahtevami postmoderne dobe ter celo o "holografski paradigmi"; glede teorije planiranja samega pa se uveljavljata (spet) "koordinativno planiranje" (nasproti "strateškemu") in celo "diagonalno planiranje". Vsi ti

pogreti izrazi, neologizmi in sinonimi pa v globokem bistvu pomenijo, da se urbanisti in planerji sprašujemo o osnovnih načelih in lastnostih stroke in predvsem stroke. Jasno postaja, da mineva čas, ko je tako v svetu kot pri nas praktično vsak zainteresiran državljani lahko bil - ali pa je celo moral biti - sodeluježen v procesu planiranja. Planiranje je planiranje in nič drugega.

Prelomni in težki časi so - in v takšnih časih se je najbolje nasloniti na strokovnost, zaostri odgovornost strokovnjakov in na razločevanje med na primer upravo, politiko in stroko, ločevanjem zaradi možnosti povezovanja na temelju drugačnih načel dela. Urbanisti in planerji moramo strniti in profilirati, po potrebi pa tudi očistiti svoje vrste. Konkretno moramo slovenski urbanisti ustanoviti stanovsko zbornico (verjetno skupaj z arhitekti), organizirati sindikat, se včlaniti v ECTP in strniti društveno organizacijo.

Na koncu bi se rad zahvalil, tudi v imenu Branke Berce Bratko, ki je trenutno na Škotskem, za finančno pomoč tako Ministrstvu za znanost in tehnologijo kot tudi Ministrstvu za varstvo okolja in urejanje prostora. Delavci ZDP, arhitekti Aleš Šarec, Margita Jančič, Miha Kos, in tudi minister Miha Jazbinšek so nama pomagali pri reševanju finančnih zadreg. Zahvala pripada tudi Urbanističnemu inštitutu RS za študijski dopust in na koncu dragemu prijatelju dr. Petru Adlerju iz Stockholma, brez katerega bi bilo kratko bivanje v švedski prestolnici bistveno manj doživeto.

Miran Gajšek, dipl. inž. arh.

Vladimir MUŠIČ

Najemno stanovanje v Evropi - Izkušnje in izgledi

Poročilo z Mednarodne konference v Ørebru, Švedska, 15.-19. avgusta 1992

V času temeljnih sprememb stanovanjske politike in paradigma-tičnih preobrazb v pojmovanju urbanega stanovanja, v času, ko se pretresajo mestna okolja, v katerih je socialna država oskrbela bivanjski prostor za stotisoče ljudi in se zatika stroj vrednot, programov, normativov in družbenih odnosov, ki je proizvajal na eni strani družbena stanovanja (ali socialna ali ljudska - case populari ali mestna - municipal housing) in na drugi strani suburbijo in ex-urbio družinskih hišic, hiš in vil pa tudi zavetij s spremljajočimi pojavi, ki se od anomalije tihih množic do civilne družbe glasnih posameznikov, od na novo maziljene bogatije do zamamiljene mlade revščine, od votlo simbolnega monumentalizma, preko ikonične meščanskosti do pragmatičnih improvizacij, se je težko upirati izzivu razprav v krogu, v katerem se je na šarmanten zahodnjaški način prepletala evropska ostarela levica in mlada desnica. Ni važno kam sodim sam, a povabili so me kot reprezentanta nekoč razvpi-tih velikih stanovanjskih projektov, kot enega (menda) prvih dejavnih kritikov urbanističnega funkcionalizma pa tudi kot pripadnika nacije

in države, ki je pomagala - vede ali nevede, hote ali nehote (preveč do konca) sesuti socialistično družbeno opcijo. Mimogrede, zaradi slednjega se nekateri ugledni nordijski strokovnjaki in nekdanji prijatelji danes ogibajo, tako mojih mladih sodelavcev, kakor tudi mene samega. /"By the way, v Ø. je danes S., ali bi ga želel videti?" "Pa bi on želel videti mene?" "?" / V teh in takih okoliščinah sem se ob nedavnem posvetu slovenskih stanovanjcev ovedel sprevržene okoliščine, da sem bil povabljen voditi zadnjega med stanovanjskimi posveti v starem režimu in prvega v novem. Konceptije niti niso bile zelo različne ...

Mednarodna konferenca v Ørebru, izložbenem oknu švedske stanovanjske graditve med 50. in 90. leti, ni bila prva na temo velikih sprememb, ki se dogajajo v evropski stanovanjski politiki. Poročali smo že o "Hopkinsovi" konferenci v Pragi, ko mi je lanska vojna preprečila sodelovanje, čeprav sem bil med načrtovalci letnega srečanja in sprejete deklaracije. Kar nekaj posvetov te vrste so že imeli sociologi in na njih je bila prisotna slovenska stanovanjska sociologija. Izšlo je že nekaj knjig, nekatere med njimi hkrati prepozno in prezgodaj, podobno kot so s svojo memoarsko-refslektivno knjižno publicistiko pohiteli nekateri akterji naše zgodovinske prelomnice. Če sem že omenil levico in desnico je prav, da omenim tudi dejstvo, da je šlo v Ørebru - povsem naravno - za pretežno socialdemokratsko prizorišče ... V podporo in razjasnitev sta mi kmalu po konferenci Elander in Strömberg poslala separat svojega poglavja iz Lundqvistove knjige "Policy, organization, tenure - a comparative history of small welfare states", (Scandinavian University Press, Oslo/Stockholm 1992), ki nosi nadvse značilen naslov: "Whatever Happened to Social Democracy and Planning? The case of local land and housing policy in Sweden" ...

Z vsem tem ekskurzom sem seveda želel vzpodbuditi koga v Sloveniji, da bi s prevodi ali s prikazi aktualnih razmišljanj o novi stanovanjski politiki pa tudi o novih dilemah v